

Γιατί μπορεί ένας εργατικός μαθητής να αποτυγχάνει στο σχολείο;

Με την έναρξη κάθε νέας σχολικής χρονιάς, μαθητές, γονείς και εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζουν προκλήσεις και δυσκολίες στην προσπάθεια να εξασφαλίσουν την όσο το δυνατόν καλύτερη απόδοση των παιδιών στο σχολείο. Ειδικά στις τελευταίες τάξεις του Δημοτικού και εν συνεχεία στο Γυμνάσιο και το Λύκειο, η σχολική αποτυχία προβληματίζει, δημιουργεί άγχος και απογοήτευση σε όλους τους εμπλεκόμενους με την εκπαιδευτική διαδικασία. Υπάρχουν πολλοί λόγοι που ευθύνονται για τη σχολική αποτυχία.

Τα τελευταία χρόνια, οι ειδικοί έχουν βελτιώσει την πληροφόρηση γονέων και εκπαιδευτικών ως προς το θέμα των Ειδικών Μαθησιακών Δυσκολιών (Ε.Μ.Δ.), το οποίο έχει αναλυθεί και φωτιστεί αρκετά, αν και όχι ακόμη σε ικανοποιητικό βαθμό. Η Πολιτεία δίνει πλέον τη δυνατότητα για τον εντοπισμό και τη διάγνωση των Ε.Μ.Δ αυξάνοντας τις πιθανότητες των μαθητών για κατάλληλη βοήθεια και υποστήριξη. Σήμερα τα παιδιά δεν αντιμετωπίζουν -τουλάχιστον όχι στον ίδιο βαθμό- άδικους και αρνητικούς χαρακτηρισμούς όπως «τεμπέλης», «αδιάφορος». Οι προσπάθειες αυτές, όμως, δεν έχουν ακόμη την απαραίτητη κλίμακα

Έτσι σε γενικές γραμμές, όσον αφορά στις Ε.Μ.Δ, οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί έχουν πλέον κάποιες υποψίες ότι χρειάζεται να ανησυχούν, όταν το παιδί παρουσιάζει στις πρώτες τάξεις του δημοτικού **συστηματικές δυσκολίες** παρά την έντονη προσπάθειά του και την κατά τα άλλα φυσιολογική του ανάπτυξη. Οι δυσκολίες στο **χωροχρονικό προσανατολισμό**, στην **ακουστική μνήμη** και σε γνώσεις οι οποίες θα έπρεπε να έχουν κατακτηθεί στο νηπιαγωγείο, αποτελούν τροχοπέδη για την ομαλή προσαρμογή του παιδιού στις πρώτες τάξεις του δημοτικού και την αφομοίωση των νέων γνώσεων. Ακόμη χαρακτηριστικά των Ε.Μ.Δ. είναι: στο **γραπτό λόγο** κυρίως τα **αδικαιολόγητα σε σχέση με την ηλικία του παιδιού ορθογραφικά λάθη**, οι **παραλείψεις ή αντικαταστάσεις γραμμάτων** ή και **ολόκληρων λέξεων**. **Στην ανάγνωση** το παιδί δυσκολεύεται να αποκωδικοποιήσει τη σειρά των γραμμάτων, οπότε **διαβάζει κατά συμπέρασμα** ή **παραλείπει λέξεις** κ.ά. Συνέπεια αυτών είναι τα γραπτά του παιδιού να είναι δυσνόητα και ελλιπή και κυρίως στην έκθεση φαίνεται ότι αποτυγχάνει να οργανώσει και να καταγράψει όλες τις ζητούμενες πληροφορίες. Στην κατανόηση κειμένου και στην προφορική του απόδοση, τα παιδιά με Ε.Μ.Δ. έχουν πολλές φορές καλύτερη επίδοση και για το λόγο αυτό άλλωστε η πολιτεία δίνει το δικαίωμα να εξετάζονται προφορικά (ή και προφορικά) στις γραπτές εξετάσεις Γυμνασίου και Λυκείου.

Υπάρχει όμως το ενδεχόμενο το παιδί να μην εμφανίζει κάποιο από τα παραπάνω χαρακτηριστικά. Τότε τι φταίει για την αδυναμία του να παραδώσει ένα ευανάγνωστο και πλήρες γραπτό; Γιατί δεν μπορεί να δώσει ολοκληρωμένες απαντήσεις με ορθή συντακτική και γραμματική δομή; Ποιος παράγοντας οδηγεί τους μαθητές σε παρερμηνείες της εξεταστέας ύλης ή των σχετικών ερωτήσεων στις εξετάσεις;

Εδώ θα αναφερθούν τα χαρακτηριστικά ενός άλλου σημαντικού παράγοντα που συντελεί στη σχολική αποτυχία και πολλές φορές δεν διακρίνεται από τις Ε.Μ.Δ., ενώ τα χαρακτηριστικά, ο τρόπος διάγνωσης και αποκατάστασης του διαφέρουν σε πολλά σημεία από αυτά των Ε.Μ.Δ.. Πρόκειται για τις Διαταραχές του Λόγου και της Ομιλίας κατά τις οποίες ο φυσιολογικός τρόπος εκμάθησης της γλώσσας διαταράσσεται από τα αρχικά στάδια της ανάπτυξης του παιδιού. Εφόσον δεν υπάρξει έγκαιρη διάγνωση και αποκατάσταση, ενδέχεται να αφήσουν κατάλοιπα και κενά στην εξέλιξη του λόγου, τα οποία αργότερα οδηγούν στη δημιουργία μαθησιακών δυσκολιών και βέβαια, πολλές φορές, στη σχολική αποτυχία. Παρατίθεται ένας

συνοπτικός διαχωρισμός των κατηγοριών που συγκαταλέγονται στο φάσμα των διαταραχών του λόγου :

Προβλήματα στην ομιλία: Σε αυτά ανήκουν τα προβλήματα στην άρθρωση και στη ροή ενός ή περισσότερων φωνημάτων. Το παιδί δεν γνωρίζει πού πρέπει να τοποθετήσει τους «ενεργητικούς» (γλώσσα) ή «παθητικούς» (δόντια) αρθρωτές για να παράγει έναν ή πολλούς ήχους. Π.χ. λέει «θούπα» αντί «σούπα»

Προβλήματα στο λόγο: Αφορά στην γενικότερη λεκτική επικοινωνία. Η ικανότητα έκφρασης του παιδιού δεν αντιστοιχεί σε αυτή της ηλικίας του στο επίπεδο του λεξιλογίου –στο σχηματισμό φράσεων - , στη γραμματική, στη μορφολογία, στο συντακτικό και στη σημασιολογία.

Η καθυστέρηση στη γλωσσική ανάπτυξη συχνά ακολουθείται από δυσκολίες στην ανάγνωση και την ορθογραφία, από προβλήματα στις διαπροσωπικές σχέσεις, διαταραχές της συμπεριφοράς κ.ά. Ως προς την σχολική απόδοση ενδιαφέρει η συσσώρευση μαθησιακών κενών, τα οποία ακολουθούν το παιδί μέχρι το Γυμνάσιο, όπου εκεί η βαθμολόγηση είναι αυστηρότερη και οι απαιτήσεις πολύ μεγαλύτερες. Οι ατελείωτες ώρες μελέτης δεν αποδίδουν, η ύλη γίνεται ολοένα συνθετότερη, καθώς επίσης και το λεξιλόγιο. Οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί παρερμηνεύουν την αποτυχία του παιδιού και θεωρούν ότι ευθύνεται η αναποτελεσματικότητα στη μελέτη ή η έλλειψη προσοχής. Κατηγορούν το παιδί και του δημιουργούν άγχος και ενοχές. Για τους μαθητές Λυκείου, που οι δυσκολία τους δεν έγινε έγκαιρα αντιληπτή, οι Πανελλήνιες εξετάσεις αποτελούν δαμόκλειο σπάθη.

Αναγκαία, λοιπόν, είναι η έγκαιρη διάγνωση και η αντιμετώπιση των δυσκολιών αυτών με την παρέμβαση των ειδικών (λογοπεδικών, ειδικών παιδαγωγών και ψυχολόγων) και τον καταρτισμό κατάλληλου προγράμματος αποκατάστασης των μαθησιακών δυσκολιών. Δεν πρέπει βεβαίως να παραβλεφθεί η ανάγκη για κατανόηση και συναισθηματική υποστήριξη του παιδιού από τους γονείς και τους εκπαιδευτικούς, οι οποίοι μπορούν και πρέπει να έχουν θετικό ρόλο στην πορεία του παιδιού.

Κώττη Σταυρούλα

Πτυχιούχος της Φιλοσοφικής Σχολής του Παν/μιου Αθηνών
Τμήμα Φιλολογίας-Κατεύθυνση Γλωσσολογίας
Παιδαγωγός στο Κέντρο Παιδιού & Εφήβου

Δημοσίευση στην ειδική έκδοση της Εφημερίδας ΑΛΗΘΕΙΑ «Εκπαίδευση» 2005